MINTAQADA BYUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI MOLIYAVIY NAZORAT MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI

Rahimov Sardor Uralovich
O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi huzuridagi Axborot texnologiyalari markazi Byudjet tashkilotlari faoliyatini raqamlashtirish va muvofiqlashtirish boshqarmasi 1-toifali mutaxassisi

Annotatsiya: Ushbu tezisda mavzu budjet tashkilotlari faoliyatini raqamlashtirish orqali moliyaviy nazorat mexanizmi takomillashtirish to'g'risida g'oya boradi. Hozirgi kunda moliyaviy nazoratning asosiy maqsadi tekshirilayotgan obyektda mavjud bo'lgan haqiqiy holatni obyektiv o'rganish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish va ijro etishga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash yoki oldini olishdan iborat.

Kalit so'zlar: Budjet nazorati, boshqaruv mexanizmi, raqamlashtirish, rejalashtirish, integratsiya.

Moliyaviy nazoratning yuzaga kelishi va rivojlanishi davlat moliyaviy tizimining tashkil etilishi va rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Moliyaviy nazoratni tashkil etish bu moliyaviy resurslarni boshqarishning majburiy elementi hisoblanib, bunday boshqaruv jamiyat oldidagi javobgarlikni aks ettiradi. Nazorat bu oxirgi maqsad hisoblanmaydi, nazorat bu boshqarish tizimining ajralmas qismi bo'lib, mamlakat iqtisodiyoti va moliya tizimining samarali amal qilishining zaruriy shartidir. Moliyaviy nazorat jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini boshqarish ustidan davlat nazoratining tarkibiy elementi bo'lib hisoblanadi. Byudjetni nazorat qilish mexanizmlari - bu tasdiqlangan byudjet rejalarini amalga oshirishni ta'minlash uchun hukumat tomonidan amalga oshiriladigan chora-tadbirlar majmuasidir. Byudjet nazorati esa byudjet orqali berilgan maqsadlarga erishish tamoyillari va tartiblari to'plami hisoblanadi. Tadqiqot davomida moliya sohasida "nazorat" yoki "moliyaviy nazorat" tushunchalarini talqin qilishda ilmiy adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatdiki, nazorat qilishning ikkita maqsadi - bu haqiqiy ko'rsatkichlarning rejalashtirilgan ko'rsatkichlar orasidagi munosabatlar yoki boshqaruv qarorlarining natijaga ta'sirining aniqlashdir. Byudjetlashtirish va byudjetni nazorat qilish funktsiyalari hukumat tomonidan tayinlangan, saylangan yoki ish bilan ta'minlangan xodimlar/mansabdor shaxslar tomonidan amalga oshiriladi. Byudjetni rejalashtirish har yili zudlik bilan qabul qilinadigan byudjetni tayyorlash bo'yicha ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi; byudjet smetasini tayyorlash uchun talab qilinadigan so'rov paytida odatda har bir idora tomonidan tuziladigan byudjet smetasining idoraviy qo'mitasini tashkil etadi; xuddi shu tarzda, vazirliklar o'zlarining quyi idoralari uchun xodimlar qismini yaratish uchun to'liq javobgar bo'ladilar.

Dunyo miqyosida davlat sektoridagi moliyaviy javobgarlik - bu davlat idoralari egalarining resurslar bilan qilgan ishlari to'g'risida aniq ma'lumot berishlarini ta'minlash, resurslardan qanchalik samarali foydalanilganligini va belgilangan qoidalarga muvofiq izchilligini aniqlashdir. Bunday hisobdorlik talabi millatni rivojlantirish va oqilona iqtisodiy qarorlar qabul qilish uchun tegishli ma'lumotlarni taqdim etish uchun yordam berish natijasida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Global miqyosda davlat sektoridagi moliyaviy javobgarlik buxgalteriya hisobi va soliqqa tortish darajasi bilan bog'liq, chunki bu davlat xodimlarining vazifalarini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Tadqiqot strategiya maqsadli byudjet xodimlaridan ma'lumotlarni olish uchun yaxshi ishlab chiqilgan, tuzilgan tadqiqot strategiyasidan foydalangan holda tavsiflovchi tadqiqot dizaynini qabul qiladi.

Ta'riflovchi statistika ma'lumotlarning namunasi va o'lchovlari to'g'risida qisqacha xulosalar berish orqali ma'lum bir ma'lumotlar to'plamining xususiyatlarini tavsiflash va tushunishga yordam berdi.

Xulosa statistikasi guruhlar o'rtasidagi kuzatilgan farqning ishonchli yoki tadqiqotda tasodifan sodir bo'lishi mumkinligi ehtimolini aniqlash uchun ishlatiladi. Bu tadqiqotning tadqiqot savoliga javob berish uchun aytilgan gipotezani sinab ko'rish uchun oddiy regressiya tahlili yordamida amalga oshirildi. Anketa orqali olingan ma'lumotlar yordamida bunga erishish uchun mustaqil o'zgaruvchi uchun ma'lumotlar doimiy o'zgaruvchiga aylantirildi, o'zgaruvchan ma'lumotlar esa ikkilangan ma'lumotlar sifatida qayta ishlandi. Shuning uchun logistik regressiya tahlili natija o'zgaruvchisi haqida bashorat qilish uchun ishlatilgan. Tahlil ijtimoiy Fanlar uchun statistik to'plam yordamida amalga oshirildi.

Ushbu tadqiqot byudjetni rejalashtirishning byudjetni boshqarish mexanizmi sifatida moliyaviy hisobdorlikka ta'sirini o'rganish uchun o'tkazildi. Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, byudjetni rejalashtirish davlat sektorida moliyaviy javobgarlikni yaxshilashning sezilarli statistik ehtimoliga ega degan xulosaga keldi. Tadqiqot idoraviy qo'mitalar byudjet chaqiruviga javob sifatida tashkil etilganligini tasdiqlagan bo'lsa-da, byudjetni tayyorlash bo'yicha ko'rsatmalar erta qabul qilinadi. Budjetni rejalashtirish vaqti belgilanadi. Bufdjetni rejalashtirish tartibiga rioya qilmaslik uchun sanktsiya mavjud, bu davlatda moliyaviy hisobdorlikni qo'llab-quvvatlaydi. Shuningdek, xodimlarning xarajatlari tasdiqlangan byudjetga to'g'ri kelmasligi, bu hukumatning tasdiqlangan byudjet doirasida ishlamasligini ko'rsatishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Ademola, S.U. (2009). A systems approach to intergovernmental relations. Quarterly Journal of Administration, 14(2), 114-115.
2. Agu, C. E. (2006). Budgeting and budgetary control in businessorganisation. A case study of Emenite Nigeria Limited, Emene, EnuguBranch. Retrieved from /pro/management/acc6.doc.http://www. caritasuni.edu.ng
3. Amobi, P. C., & Uchechukwu P. C. (2017).Budget padding and appropriation in Nigeria: An appraisal of legislative powers in anevolving democracy. International Journal of Management, Policy and Administrative Studies, 3(1), 273-291.
4. Baumgartner, F. R., & Jones, B.D. (1993). Agendas and instability in American politics. Chicago: University of Chicago press.
5. Bedford, D. S., & Malmi, T. (2015). Configurations of control: An exploratory analysis. Management Accounting Research, 27, 2-26.

WORDLY KNOWLEDGE